

Pravda

V lidských dějinách došlo k řadě zcela fundamenálních vývojových proměn. Zřejmě na samém začátku se před-člověk stává člověkem prostřednictvím komplexu rituálů, neboť jimi vstupuje do zvláštního světa, který už není pouhou přírodou. Jde ovšem o rituály vynalezené (na rozdíl od rituálů, jak je nalézáme už ve světě animálním, kde jsou založeny na instinktech a na nich závislých reflexech). Mimořádného významu se časem dostalo rituálním hlasovým skřekům, které po dlouhé době kultivační přípravy daly zrod slovu, jazyku. Významnou proměnou prošla jazyková komunikace, když člověk přešel od hlasových signálů k prvním formám narativity, pochopitelně stále ještě rituálního resp. mytického charakteru. Teprve narativita dovolila onomu novému, nepřirodnímu světu (spíše osvětí) se ustavit v jakési pseudo-integritě. Mytická vyprávění a dokonce některá zvláště významná slova si podržovala dlouho magický charakter. Člověk vědomě žil jen v tomto novém světě magických slov a jejich významů; všechno, co nemohl pominout, ale čeho si musel nějak všít, muselo být pojmenováno a tak dostat své řádné místo ve světě jazyka. Ale časem se jeho svět stále víc komplikoval, a stále víc se komplikovaly také jeho aktivity. Mýtus neudržel s tímto vývojem krok a nedokázal všechnu tu složitost podržet v rámci své pseudo-jednoty. Tak se postupně nejrůznější aktivity, ale také souvislosti mezi těmito aktivitami a tím, co bychom z pozice vnějšího pozorovatele nazvali „reálným světem“, buď vůbec do světa mýtu nestačily zapojit, anebo po přechodném zapojení opět ze světa mýtu odpadaly. Tak došlo v rozpolcení lidského života i světa na dvojí sféru, totiž na svět sakrální, posvátný resp. svátostný na jedné straně a svět profánní na straně druhé. To byla velmi významná proměna dosavadního stavu. A na tuto novou situaci rozpolcenosti či schizoidnosti pak navázalo dvojí úsilí o její překonání a tedy o nové sjednocení. Ve staré hebrejské tradici, která vyústila v prorockou linii, šlo především o zpochybnění veškerých posvátných skutečností i aktivit tam, kde se rozcházely se srdečností vztahu k druhému člověku a s lidskými povinnostmi vůči němu. Proti posvátným kultům a kultickým praktikám všeho druhu byly v této tradici zdůrazňovány závazky vůči slabým, potlačeným a nespravedlivě poškozeným. Ve staré řecké tradici šlo o hledání nové jednoty v poznání jsoucího, zejména pak v hledání a rozpoznávání nutností. V hebrejské tradici si dobře mohlo vystačit s narativitou, ovšem ta musela být bytostně přeznačena. V řecké tradici došlo k pronikavému vynálezu pojmů a pojmovosti, což ovlivnilo na staletí evropské způsoby myšlení.

(Písek, 000202-1.)